

ВИЩА ОСВІТА В КНР: УСПІХИ РЕФОРМУВАННЯ

Multilevel factors are revealed (innovative strategy for economic development, state policy in the field of education, etc.), directions for improving higher education are outlined (the intensification of the internationalization of education while maintaining and developing national educational traditions).

За останні десятиліття Китай досягнув значних економічних успіхів і став однією з країн світу, що розвиваються найбільш динамічно. Освіта і наука стали «головною продуктивною силою» модернізації національної економіки. Реформування освіти розглядається китайською державою як стратегічно важливий сегмент реформування і модернізації всієї країни, особлива увага приділяється вищій освіті.

Початок реформування системи освіти співпав з проголошенням «політики реформ і відкритості» (в 1978 році). Ідеологом політики освітніх реформ виступив Ден Сяопін, який вважав, що модернізуючи систему освіти слід «виходити з практики – реальної дійсності», уникаючи при цьому сумнівних експериментів, що призводять до негативних наслідків [Ван Ян, 2018].

З початку проведення реформ система вищої освіти Китаю зазнала низки структурних (кількісних і якісних) змін. Значно збільшилась кількість закладів вищої освіти, так сьогодні їх майже 3 000 (близько 800 – приватні), для порівняння, до початку реформ їх було лише 598.

Заклади вищої освіти представлені університетами з широким діапазоном дисциплін (включаючи природні та гуманітарні напрями), технологічними університетами та інститутами, галузевими інститутами, педагогічними університетами, спеціальними коледжами.

У закладах вищої освіти навчання здійснюється за такими навчальними програмами:

- короткий курс навчання терміном 2-3 роки (Associate Degree),
- бакалаврат – 4-5 років (Bachelor's Degree),
- магістратура – 2-3 року (Master's Degree),
- докторантура – 3-4 роки (Doctoral Degree).

Реалізацію цих програм забезпечують комплексні університети (всі рівні), заклади вищої освіти з коротким курсом навчання (присвоюється кваліфікація «спеціаліст»), з повним курсом навчання (бакалаврат), професійні короткострокові університети місцевого значення, ЗВО для дорослих, незалежні професійні технічні інститути, до числа яких входять недержавні професійні інститути і вищі професійно-технічні інститути (коледжі).

Залежно від підпорядкування і масштабу всі заклади вищої освіти діляться на: ЗВО вищої категорії; ЗВО провінційного рівня; ЗВО міського рівня [Ван Ян, 2018].

Система ранжирування органічно вбудована в організацію навчального процесу і набір абітурієнтів за рахунок селективності по балам. Залежно від кількості балів, отриманих на єдиному державному іспиті для вступу до закладів вищої освіти (гаокао), абітурієнти «прикріплюються» до ЗВО певної категорії.

Для збільшення шансів вступу до ЗВО абітурієнтів з економічно слабозрозвинених регіонів існує система квот. Кожен університет має квоти прийому абітурієнтів для кожного міста центрального підпорядкування, провінції і автономного району Китаю. Механізм прийому за квотами, з одного боку, ускладнює вступу в престижні університети країни (прохідний бал в конкретний ЗВО залежить від квоти набору в цей вуз абітурієнтів з кожної адміністративної одиниці країни), але, з іншого боку, дає шанс абітурієнтам із слабозрозвинених прикордонних районів країни з меншою кількістю балів вступити до університету. Ці студенти після закінчення університету зобов'язані повернутися в свій регіон.

Вища освіта в Китаї платна. Плата за навчання становить близько 20–30% від собівартості. Також розповсюджена практика визначення суми оплати залежно від успішності студента. Для студентів з малозабезпечених сімей передбачено пільгову оплату або навіть безкоштовне навчання. Кращі студенти можуть претендувати на стипендії, гранти та разові матеріальні заохочення. Розвинена система, коли за студента платить організація чи підприємство, на якому він працює або працюватиме.

На сучасному етапі в КНР сформувалася єдина система закладів вищої освіти, які, з одного боку, відповідають міжнародним стандартам, а з іншого – мають унікальну національну специфіку.

Досягнення якісно нового рівня сьогодення вищої освіти в Китаї не можна відокремити від сильної фінансової підтримки держави в галузі освіти. Якщо в 1996 році в освіту було вкладено 22,6234 млрд юанів (2,44% ВВП), то в 2006 році – 98,1531 млрд (3,01% ВВП), а в 2018 році – 461,43 млрд (4,11% ВВП) [Л. Смолінчук, 2019].

Заслугує на увагу також політика пріоритетного фінансування провідних університетів країни.

Продумана державна політика гарантування громадянам доступності навчання забезпечила перехід до масовості вищої освіти (за міжнародними стандартами). Відсоток охоплення молоді вищою освітою в 2018 році становив 48,1% (на початку реформ – 2,7%) [Л. Смолінчук, 2019].

Досягнення і успіхи у вищій освіті підтверджуються місцями китайських університетів у міжнародних рейтингах Times Higher Education (THE), QS World Universities Rankings (QS) і Academic Ranking of World Universities (ARWU, Шанхайський рейтинг).

У рейтингу THE–2019 до 200 кращих університетів увійшли сім китайських: Університет Цінхуа (22), Пекінський університет (31), Університет науки і техніки Китаю (93), Чжецзянський університет (101), Університет Фудань (104), Нанкінський університет (134), Шанхайський університет Цзяо Тун (189). За версією QS–2019 місця розподілені таким чином: Університет Цінхуа (16), Пекінський університет (22), Університет Фудань (40), Чжецзянський університет (54), Шанхайський університет Цзяо Тун (60), Університет науки і техніки Китаю (89), Нанкінський університет (120).

У Шанхайському рейтингу 2019 року чотири університети Китаю увійшли в першу сотню: Університет Цінхуа (43), Пекінський університет (53), Чжецзянський університет (70), Шанхайський університет Цзяо Тун (82), ще тринадцять – у другій сотні, всього в топ–500 рейтингу ARWU увійшло 58 китайських університетів.

Слід зазначити, що в 2003 році (коли Шанхайський рейтинг був вперше опублікований) тільки два китайські зов увійшли в третю сотню: Університет Цінхуа і Пекінський університет, а в топ–500 було всього лише дев'ять університетів.

Китайський «економічний ривок в майбутнє» став можливий завдяки створенню сучасної освіти світового рівня з китайською специфікою.

Завдяки продуманій і виваженій політиці в галузі освіти Китаю вдалося здійснити істотний прорив у розвитку національної системи вищої освіти: значно збільшилася кількість університетів, вища освіта з елітної стала масовою, завдяки розумному поєднанню міжнародного досвіду і національних традицій підвищилась якість освіти, провідні китайські університети увійшли до міжнародних рейтингів.